ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Ավանեսյան Հ. Մ., Պապոյան Վ. Ռ.,
Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու.

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՐՈՇՈՒՄ ԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վերապատրաստման դասընթացի ուղեցույց

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2023

ՀՏԴ 37.04:159.9
ԳՄԴ 74.200.536+ 88
Մ 315

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը:

Հեղինակներ՝

Ավանեսյան Հ. Մ., Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս.,
Սարգսյան Դ. Յու.

Մ 315 Մասնագիտական ինքնորոշում և ընտրություն /վերապատրաստման դասընթաց/, հեղինակներ՝ Ավանեսյան Հ. Մ., Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., ԵՊՀ հրատ., Երևան 2023, 44 էջ:

Վերապատրաստման սույն դասընթացը պարունակում է ապագա մասնագետի պատրաստման նախադրյալներին, մասնագիտական կերպարի ձևավորմանը և նույնականությանը վերաբերող տեսական նյութեր: Դասընթացն ընդգրկում է հոգեբանական գնահատման գործիքակազմ, հոգեախտորոշիչ թեստեր և մեթոդիկաներ, գործնական վարժանքներ և տեխնիկաներ:

Մասնագիտական ինքնորոշման և ընտրության վերաբերյալ թեմաները ուղղված են ավագ դպրոցի սովորողների հետ աշխատող մանկավարժների, հոգեբանների, սոցիալական մանկավարժների և սոցաշխատողների հոգեբանամանկավարժական կարողությունների զարգացմանը՝ սովորողներին որպես ապագա մասնագետներ ինքնորոշելու, կողմնորոշելու և արդյունավետ աջակցելու համար:

Դասընթացը մշակվել է ԵՊՀ ընդունելության և դիմորդների հետ տարվող աշխատանքների կենտրոնի հետ համագործակցությամբ կազմակերպվող դպրոցների ուսուցիչների, մանկավարժների և հոգեբանների վերապատրաստման աշխատանքների արդյունքում:

ՀՏԴ 37.04:159.9
ԳՄԴ 74.200.536+ 88

ISBN 978-5-8084-2604-7
https://doi.org/10.46991/YSUPH/9785808426047
© ԵՊՀ հրատ., 2023
© Ավանեսյան Հ. Մ., Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., 2023

ՆԱԽԱԲԱՆ

«Մասնագիտական ինքնորոշում և ընտրություն» թեմայով վերապատրաստման դասընթացի/մոդուլի մշակման համար հիմք ենք ընդունել ՀՀ հանրակրթության մասին օրենքի **Հանրակրթության բնագավառում պետական քաղաքականության հոդված 4-ի 2-րդ, հոդված 5-ի 4-րդ, 5-րդ կետերը,** որոնք վերաբերում են մասնագիտական կողմնորոշում ունեցող անձի ձևավորմանը:

Վերապատրաստման ***նպատակն է.***

ՀՀ հանրակրթական հաստատությունների մանկավարժների, սոցիալական մանկավարժների, սոցիալական աշխատողների և կրթության հոգեբանների համար ապահովել սովորողների մասնագիտական ինքնորոշմանն ու կողմնորոշմանն ուղղված ժամանակակից տեղեկատվություն: Այն իրականացնելու համար անհրաժեշտ է.

- տրամադրել գիտելիքներ միջին և ավագ դպրոցների սովորողների մասնագիտական ինքնորոշման, կողմնորոշման և մասնագիտական արդյունավետ ընտրության համար, նրանց ծանոթացնել սովորողի՝ որպես ապագա մասնագետի գործունեությանն ուղղված հոգեբանամանկավարժական տեսական և մեթոդաբանական մոտեցումներին,
- խթանել ուսուցիչների մանկավարժահոգեբանական հմտությունների ձևավորմանը՝ սովորողների մասնագիտական ինքնորոշման, ընտրության և հետագա իրացմանն ուղղված գործընթացների արդյունավետության, սովորողի անձի մասնագիտական պատրաստվածության և շարունակական կրթության ապահովման տեսանկյունից,
- օժանդակել մանկավարժների և կրթության հոգեբանների մասնագիտական կարողունակությունների զարգացմանը՝ ինքնաճանաչման, ինքնուրույնության և նախաձեռնողության գնահատման ճանապարհով,

- խրախուսել ստացված գիտելիքի կիրառության կարողությունը և գործնական փորձառության հնարավորությունը:

Վերապատրաստման դասընթացի ընդհանուր ժամաքանակը կազմում է 24 ժամ, որոնցից 8-ը նախատեսված է տեսական նյութի մատուցման, իսկ 16-ը՝ գործնական պարապմունքների համար: Ընդ որում, գործնականն ուղղված է մանկավարժահոգեբանական գնահատման գործիքակազմի յուրացմանը և տարբեր վարժանքների ու տեխնիկաների միջոցով մասնագիտական հմտությունների ձևավորմանը: Սույն վերապատրաստման մոդուլը հիմնականում ներառում է «**Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում**»[1] մեթոդական ուղեցույցի և «**Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում**»[2,3] ձեռնարկի նյութերը, որոնց գործածությունը հաստատվել է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից՝ N787-Ա/2 հրամանով: Մոդուլի թեմաների համար առաջարկվող հիմնական գրականությունը հասանելի է ԵՊՀ էլեկտրոնային գրադարանի կայքից (publishing.ysu.am):

Ստորև ներկայացված են վերապատրաստման դասընթացի թեմաները՝ աղյուսակային համառոտ և բովանդակային ընդլայնված ձևաչափերով.

---

[1] http://publishing.ysu.am/files/Sovoroghi_Inqnuruynutyan_ev_masnagitakan_inqnoroshman_hogebanakan_gnahatum.pdf

[2] http://publishing.ysu.am/files/Masnageti_patrastman_hogeb_gnahatum.pdf

[3] http://publishing.ysu.am/files/Masnagitakan_koghmnoroshman_himunqner.pdf

ԹԵՄԱՆԵՐ		ԺԱՄԱՔԱՆԱԿ	
		Տեսա-կան	Գործնա-կան
1	ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՆՁԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱ-ԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՆԱ-ԽԱԴՐՅԱԼՆԵՐԸ	2	
2	ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵ-ՐԻ ԵՎ ՆԱԽԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈ-ՐՈՇՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	2	
3	ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՆՁԻ ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱ-ՏԱԿԱՆԸ ԵՎ ԱՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԻ-ՏԱԿԱՆ ԵՍ-Ի ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ	2	
4	ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆԱ-ԽԱՁԵՌՆՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ Ա-ՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ Ա-ՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆ	2	
5	ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ ԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱ-ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ		2
6	ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅ-ՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈ-ՂՈՒԹՅԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱ-ՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄ		2
7	ՄՈՏԻՎԱՑԻՈՆ ՈԼՈՐՏԻ ԲԱՂԱԴ-ՐԻՉՆԵՐԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵ-ԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ		2
8	ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՂՂՎԱ-ԾՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԵՏԱՔՐՔ-ՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ		2

9	ՇՓՄԱՆ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՄԱՆ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՎԱՐԺԱՆՔՆԵՐ		2
10	ՀՈՒՅԶԵՐԻ ԵՎ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՀՈՒԶԱԿԱՆ ԻՆՏԵԼԵԿՏ		2
11	ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ, ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՎ ԻՆՔՆԻՐԱՑՈՒՄ		2
12	ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԱՆԿԱՆԽԱԿԱԼ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄ, ԿԱՐԾՐԱՏԻՊԵՐԻ ԳԻՏԱԿՑՈՒՄ, ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԱՇԽԱՏԱՇՈՒԿԱՅՈՒՄ		2
ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՎ ՀԵՏԱԴԱՐՁ ԿԱՊ			

ԸՆԴԼԱՅՆՎԱԾ ԹԵՄԱՏԻԿ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ԹԵՄԱ 1. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՆՁԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԴՐՅԱԼՆԵՐԸ

Մասնագիտական պատրաստվածության գործառույթը. կրթության կազմակերպում համապատասխան հաստատություններում, ինքնակրթություն: Մասնագիտական ոլորտում գործունեության մասին պատկերացումները և վերաբերմունքը: Մասնագիտական կրթության հեռանկարները: Սովորողի անձի մասնագիտական պատրաստվածության փուլերը.

- կրթական չափորոշիչներին համապատասխան գիտելիքների ապահովում, կարողությունների և ունակությունների զարգացում,
- ինքնազարգացում, առաջընթաց, հոգեբանական պատրաստվածություն,
- ինքնորոշում և կողմնորոշում մասնագիտության հետ առնչվող տեղեկատվական հոսքում,
- մասնագիտական մրցակցության հաղթահարում:

Սովորողի անձի հոգեբանական պատրաստվածությունը և մասնագիտական ինքնուրույնությունը: Սովորողի իրատեսական կարողությունների և նրա կողմից դրանց գնահատման համարժեքությունը: Բազային ընդունակություններն ու մասնագիտական հետաքրքրությունները:

Գրականություն

1. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ/ Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ.,

Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 8-19:

2. Մասնագիտական ինքնորոշման և կայացման հոգեբանական ուղղորդումը կրթական համակարգում / հեղ. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Մուրադյան Ե. Բ., Սարգսյան Դ. Յու., Նյութերի ժողովածու, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 8-21:

3. Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, էջ 9-18:

4. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасеьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 21-46.

5. Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, Глава I, II, IV.

6. Столяренко Л. Д., Основы психологии, Ростов н/Д., Издательство «Феникс», 1997г., с. 311-315, 586-629.

ԹԵՄԱ 2. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՆԱԽԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Սեփական կարողությունների գնահատում, հետաքրքրությունների և նախասիրությունների գիտակցում: Աշխատաշուկայի փոփոխությունները, մասնագիտության պահանջարկը և սովորողի հնարավորություններն ու հավակնությունները: Ներքին անհամաձայնություններ՝ կապված մասնագիտական նախասիրության և սեփական հնարավորությունների հետ: Սովորողի անձի ադեկվատ ինքնագնահատական, հավակնություններ, արտաքին և ներքին պահանջներ: Սովորողի անհատական ուղղվածություն և ոճ:

Գրականություն

1. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Սովորողի առարկայական նախասիրության և մոտիվացվածության կապը մասնագիտական ինքնորոշման գործընթացում, Արդի հոգեբանություն գիտական հանդես, Երևան, 2019, 2(4), 389-395 էջ:

2. Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ.,Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 3-8:

3. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ/ Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 15-34:

4. Մասնագիտական ինքնորոշման և կայացման հոգեբանական ուղղորդումը կրթական համակարգում / հեղ. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Մուրադյան Ե. Բ., Սարգսյան Դ. Յու., Նյութերի ժողովածու,Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 42-58:

5. *Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О.,* *Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, Глава V.*
6. *Чернявская А. П., Психологические предпосылки развития профессиональной зрелости старшеклассников, Ярославский педагогический вестник № 3, 2017, 166-167 с.*

ԹԵՄԱ 3. ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՆՁԻ ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ ԵՎ ԱՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՍ-Ի ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

Սովորողի ինքնագնահատականը՝ որպես սեփական անձի հանդեպ վերաբերմունք, **Ես-կերպար**, իրական և իդեալական Ես-ի մասնագիտական պատկերացումները: Ինքնագնահատականի հուզական բաղադրիչը: Ինքնավերաբերմունք և ներքին հակադրություններ: **Իրական Ես և իդեալական Ես**, հավակնություններ, ձեռքբերումներ, ցանկություններ և ակնկալիքներ: Անձի հաջողությունները ու մասնագիտական Ես-ի ձևավորումը: **Մասնագիտական նույնականություն**:

Գրականություն

1. Անձի ինքնիրացման հիմնախնդիրները / Պապոյան Վ. Ռ., Գրին Է. Ա, Գալստյան Ա. Ս. և ուրիշներ: Ուսումնաօժանդակ ձեռնարկ, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2011, էջ 27-65:

2. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Սովորողի առարկայական նախասիրության և մոտիվացվածության կապը մասնագիտական ինքնորոշման գործընթացում, Արդի հոգեբանություն գիտական հանդես, Երևան, 2019, 2(4), 389-395 էջ:

3. Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր.,ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 3-14:

4. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ/ Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 19-26:

5. *Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, Глава III.*

6. Чернявская А. П., Психологические предпосылки развития профессиональной зрелости старшеклассников, Ярославский педагогический вестник № 3, 2017, 166-167 с.

7. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 21-46.

8. Шнейдер Л. Б., Реконструкция профессиональной идентичности: структурный и динамический аспекты, Развитие личности № 2, 2000, 44-68 с.

9. Amanda Benjamin, Kendra Haines, Transitions to adulthood: What do we know, what do we need to know? Annual conference of CASAE, 2015, p. 29-33.

ԹԵՄԱ 4. ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԱՊԱԳԱ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆ

Ինքնուրույնությունը և օգնություն հայցելու պատրաստակամությունը: Ինքնուրույնության հուզական բաղադրիչը: Ինքնուրույնությունը կենցաղում և որոշման կայացման մեջ: Ինքնությունն և ինքնավստահություն: Իրատեսությունը որպես ինքնուրույնության կարգավորիչ: Սեփական կարծիքի ձևավորումը և վերաբերմունքը հասարակական կարծիքի հանդեպ: Ինքնուրույնություն, անկախություն և նախաձեռնողություն: Նախաձեռնողությունը որպես անձնային պատասխանատվություն կրելու պատրաստակամություն:

Գրականություն

1. *Մասնագիտական ինքնորոշման և կայացման հոգեբանական ուղղորդումը կրթական համակարգում / հեղ. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Մուրադյան Ե. Բ., Սարգսյան Դ. Յու., Նյութերի ժողովածու, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 42-58:*

2. *Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Սովորողի առարկայական նախասիրության և մոտիվացվածության կապը մասնագիտական ինքնորոշման գործընթացում, «Արդի հոգեբանություն» գիտական հանդես, Եր., 2019, 2(4), 389-395 էջ:*

3. *Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, էջ 19-26:*

4. *Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) /*

Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 3-8:

5. *Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական զնահատում: Թեստեր և վարժանքներ/ Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 39-59:*

6. *Чернявская А. П., Психологические предпосылки развития профессиональной зрелости старшеклассников, Ярославский педагогический вестник № 3, 2017, 166-167 с.*

7. *Буров К. С., Профессиональное самоопределение как научное понятие, Науки об оброзовании, 2017, 57-67 с.*

8. *Прыгин Г. С., Психология самостоятельности: Монография, Ижевск, Набережные Челны: Изд-во Института управления, 2009, Глава I, II, VII, VIII.*

ՀՈԳԵԲԱՆԱՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔԱԿԱԶՄ

ԹԵՄԱ 5. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ ԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Մասնագիտական ինքնորոշումը՝ որպես պատրաստվածություն ապագա մասնագիտության ընտրության համար: Ինքնուրույն որոշման կայացումը և արտաքին գործոնների ազդեցության գիտակցումը: Մասնագիտական գործունեության հանդեպ ձևավորված **պատկերացումների հստակություն**ը: Մասնագիտական ինքնորոշումը և մասնագիտության հանդեպ ձևավորված դրական վերաբերմունքը: Մասնագիտական ինքնորոշման և կողմնորոշման համար տեղեկատվության հագեցվածությունը: **Մասնագիտության ընտրություն**ը և հեռանկարը: Մասնագիտության համար համապատասխան գիտելիքների բավարարումը և **կարողունակությունների ձևավորում**ը: Մասնագիտության հանդեպ հետաքրքրությունները և հասարակության մեջ ձևավորված պահանջարկը: **Արտաքին և ներքին մոտիվների** գիտակցումը մասնագիտության ընտրության գործընթացում:

Գրականություն

1. Մասնագիտական ինքնորոշման և կայացման հոգեբանական ուղղորդումը կրթական համակարգում / հեղ. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Մուրադյան Ե. Բ., Սարգսյան Դ. Յու., Նյութերի ժողովածու, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, էջ 47-63:

2. Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում: / Կազմողներ՝ Ս. Ջ. Արզումանյան, Ս. Շ. Մկրտչյան, Վ. Ժ. Սարգսյան, Եր., «Զանգակ-97», 2002, էջ 190-207:

3. Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, էջ106-172:

4. Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ.,Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 5-44:

5. Սփեփանյան Ռ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Հոգեդիագնոստիկա, Ուսումնական ձեռնարկ/ ԵՊՀ, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 62-79:

6. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ / Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 60-101:

7. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасьевой. – СПб., Речь, 2008.

8. Давыдюк Л. В., Истратова О. Н., Мотивы выбора профессии старшеклассниками Раздел III. Прикладные вопросы психологии и педагогики, Известия ТРТУ, № 2, 2005, с. 94-102.

9. Прощицкая Е. Н., Выбирайте профессию, М., «Просфещение», 1991, 144 с.

10.Прыгин Г. С., Психология самостоятельности: Монография, Ижевск, Набережные Челны, Изд-во Института управления, 2009, 408 с.

ԹԵՄԱ 6. ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆՆԵՐ

Ինքնուրույնությունը որպես սեփական անձի հանդեպ վստահության ցուցանիշ: Ինքնուրույնություն, թե կախվածություն շրջապատից: Կախվածություն հասարակական կարծիքից: Ինքնուրույնություն, ինքնավստահություն, համառություն: Ինքնուրույնություն և իրատեսական գնահատում, ինքնագնահատում: Ինքնուրույնություն և ինքնահսկում /հսկման լոկուս/: **Նախաձեռնողությունը որպես անկախության ցուցանիշ:**

Նախաձեռնողությունը և մարդկանց հանդեպ ուշադրության ու նրբանկատության ապահովում: Խորհուրդների և օգնության ընդունման պատրաստակամություն: Նախաձեռնողության և ինքնուրության համահարաբերակցությունը:

Գրականություն

1. *Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 9-50:*

2. *Անչի ինքնիրացման հիմնախնդիրները / Պապոյան Վ. Ռ., Գրին Է. Ա., Գալստյան Ա. Ս. և ուրիշներ: Ուսումնաօժանդակ ձեռնարկ / Եր., ԵՊՀ հրատ., 2011, էջ 64-74:*

3. *Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ / Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ.Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 67-87:*

4. *Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, 99-167.*

5. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасеьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 21-46.

6. Махаева О. А., Григорьева Е. Е., Я выберая профессию: Комплексная программа активного профессионального самоопределения экольников, М., УЦ «Перспектива», 2002, 52 с.

7. Прыгин Г. С., Психология самостоятельности: Монография, Ижевск, Набережные Челны, Изд-во Института управления, 2009, с. 552-557.

8. Шнейдер Л. Б., Реконструкция профессиональной идентичности: структурный и динамический аспекты, Развитие личности № 2, 2000, 44-68 с.

9. Amanda Benjamin, Kendra Haines, Transitions to adulthood: What do we know, what do we need to know? Annual conference of CASAE, 2015, p. 29-33.

ԹԵՄԱ 7. ՄՈՏԻՎԱՑԻՈՆ ՈԼՈՐՏԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Հաջողության մոտիվացիա և խուսափում անհաջողությունից:

Նպատակաուղղված ակտիվություն, համառություն: Նպատակասլացություն, հավակնություններ, նվաճում: Կոնստրուկտիվ նվաճում, նպատակադրում: Դժվարությունների հաղթահարման ցուցանիշը որպես հաջողության հասնելու նախապայման: Սպասումների և ակնկալիքների դրական կամ բացասական մոտեցումներ՝ ու՞ր ուղղել սեփական մտքերը: **Հաջողության մոտիվացիայի և անհաջողությունից խուսափման հուզական բաղադրիչը:**

Մոտիվացիոն պրոֆիլ

Պրոգրեսիվ /առաջադիմական/ - անձնային սոցիալական ուղղվածություն, ստեղծագործականություն, հաջողության նախադրյալի ապահովում,

Ռեգրեսիվ /հետադիմական/ - թույլ արտահայտված մոտիվացիա, պասիվ գործունեություն, ոչ նշանակալի արդյունքներ,

Իմպուլսիվ /ազդակային/,

Էքսպրեսիվ /հուզական/:

Հուզական պրոֆիլ

Սթենիկ – կայուն հուզական ապրումներ դժվար իրավիճակներում, ապրումների կառավարում, համահարաբերակցում պրոգրեսիվ պրոֆիլի հետ,

Ասթենիկ – ոչ կայուն, դժվար կառավարելի վարք, դյուրագրգռվածություն, համահարաբերակցում ռեգրեսիվ պրոֆիլի հետ:

Գրականություն

1. *Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական զնահա-տում: Թեստեր և վարժանքներ / Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 88-101:*

2. *Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնա-կան հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիս-յան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014 – էջ 141-172:*

3. *Սովորողի հետնուրույնության և մասնագիտական հետնո-րոշման հոգեբանական զնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրա-դյան Ե. Բ.,Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 45-65:*

4. *Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. Составители Гришин В. В., Лушин П. В., М.: ИКА. Москва, 1990, с. 37.*

5. *Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориен-тология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, 107-129.*

6. *Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профо-риентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 42-46.*

7. *Махаева О. А., Григорьева Е. Е., Я выберая профессию: Комплексная программа активного профессионального само-определения экольников, М., УЦ «Перспектива», 2002, 52 с.*

ԹԵՄԱ 8. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՂՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Մասնագիտական ուղղվածություն 5 ոլորտներով.

«**Մարդ-բնություն**» - երբ անձն ավելի շատ հակված է ժամանակը տրամադրել կենդանիների խնամքին, բուժմանը, բույսեր աճեցնելուն, քան մարդկանց հետ շփվելուն կամ այլ գործունեություն ծավալելուն:

«**Մարդ-տեխնիկա**» - երբ անձը հետաքրքրված է սարքերով, մեքենաներով, մեխանիզացիայով, սիրում է տեխնիկա, աշխատանք տարբեր նյութերի հետ, վերանորոգումներ, կառուցապատումներ:

«**Մարդ-մարդ**» - երբ անձը հաճույքով շփվում է մարդկանց հետ, կառուցում համգործակցային փոխհարաբերություններ, սիրում է օգնել մարդկանց, խրախուսել, աջակցել, տրամադրել բժշկական օգնություն, սպասարկել, օգտակար լինել շրջապատին սեփական ակտիվությամբ և կազմակերպչական հմտություններով:

«**Մարդ-նշանային համակարգ**» - երբ անձն ավելի մեծ հետաքրքրությամբ կարող է աշխատել կոդերի, տարբերանշանների, սխեմաների, գրաֆիկների ու գծագրերի հետ, ուսումնասիրել հետազոտական աշխատանքներ, սրբագրել տեքստեր, կատարել հաշվարկներ, չափումներ, ճշգրտումներ:

«**Մարդ-գեղարվեստական պատկեր**» - ստեղծագործական անձ, ով սիրում է հետևել գեղարվեստական ձևավորման աշխատանքներին, ներգրավված լինել ներկայացումներին, համերգներին, ծավալել ստեղծարարական գործունեություն:

Մասնագիտական կողմնորոշումների և տիպերի փոխհարաբերակցում.

Իրատեսական կամ գործնական տիպ – նախապատվությունը տրվում է ֆիզիկական ակտիվությանը, ճարպկությանը, ուժ պահանջող զբաղմունքներին, կողմնորոշումը՝ գործունեության

արագ արդյունքին, մտավոր ոլորտում գերակայությունը մաթեմատիկական ընդունակություններին, մասնագիտական հակվածությունը՝ ինժեներ, գյուղատնտես, այգեգործ, հրուշակագործ, էլեկտրականության մասնագետ, խոհարար...

Մտավոր կամ հետազոտական տիպ – անկախ, յուրօրինակ, արդյունավետ, վերլուծական գործունեությամբ տարբերվող անձ/-մասնագետ, սոցիալական նորմերը անտեսող, հակված են տրամաբանելուն, վերլուծելուն, գիտահետազոտական ուղղվածությանը, մասնագիտական հակվածությունը՝ կենսաբան, ֆիզիկոս, ծրագրավորող, փիլիսոփա, հոգեբան...

Գեղարվեստական տիպ – կյանքի հանդեպ սեփական հայացքներով, ճկուն մտածողությամբ, հուզական են, ինչ-որ չափով ինքնաբուխ, բարձր հուզական զգայունակություն, զարգացած երևակայություն, զարգացած հաղորդակցման ընդունակություններ, մասնագիտական նախընտրությունը կապված է բեմական արվեստի, երաժշտության և արտահայտչական այլ գործունեության հետ...

Սոցիալական տիպ – մարդասեր, ակտիվ, զգայունակ, ապրումակցող, ընդունում են սոցիալական նորմերը, մասնագիտական նախընտրությունը կապված է մարդ-մարդ ոլորտին պատկանող զբաղվածությունների և աշխատանքների հետ. ուսուցում, բժշկություն, սպասարկում և այլ...

Կոնվենցիոնալ (պայմանագրային) տիպ – արտահայտված կատարողական որակներ, սոցիալական նորմերի ընդունում, հստակ սահմանված գործունեության նախընտրություն, կախվածություն շրջապատից, շփումներում և վարքում՝ սովորույթներով և կարծրատիպերով առաջնորդվելու հակվածություն, մասնագիտական նախընտրությունը կապված է պայմանական նշանային համակարգերի, թվերի, հաշվապահական հաշվարկների հետ, մասնագիտական հակվածությունը՝ հաշվապահ, սրբագրիչ, ֆինանսիստ, ապրանքագետ, տնտեսագետ, գրասենյակային աշխատողներ...

Նախաձեռնող տիպ – հնարամիտ, գործնական, լիդերության ձգտող, շփվող, այս տիպին բնորոշ մարդիկ հակված են այնպիսի աշխատանքների, որոնք պահանջում են ջանք, ուշադրություն, շարժունակություն ու ակտիվություն. մասնագիտական հակվածություն՝ կառավարիչ, տնօրեն, մենեջեր, դիվանագետ...

Գրականություն

1. *Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում / Կազմողներ՝ Ս. Ջ. Արզումանյան, Ս. Շ. Մկրտչյան, Վ. Ժ. Սարգսյան, Եր., «Զանգակ-97», 2002, էջ 190-203:*

2. *Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, էջ 155-162:*

3. *Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ /Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 78-81, 105-111:*

4. *Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 22-25:*

5. *Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, 113-122.*

6. *Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н.В. Афанасьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 69-86.*

7. *Райгородский Д. Я., Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учебное пособие, Самара, «БАХРАХ-М», 2000, с. 569-582.*

8. *Махаева О. А., Григорьева Е. Е., Я выберая профессию: Комплексная программа активного профессионального самоопределения экольников, М., УЦ «Перспектива», 2002, 52 с.*

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՄԱՍ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՏԵԽՆԻԿԱՆԵՐ

ԹԵՄԱ 9. ՇՓՄԱՆ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՄԱՆ ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՎԱՐԺԱՆՔՆԵՐ

Վարժանքների նպատակն է **վերանայել սեփական կարողությունները**, **հետաքրքրությունները**, կապել դրանք ապագայում ընտրվող մասնագիտությունների հետ:

Մասնակիցների համար հնարավորություն է **ընդլայնել տեղեկացվածությունը**՝ այս կամ այն մասնագիտության հետ կապված, նույնիսկ կարող են զարգացնել մասնագիտությունների հետ ծանոթացման ոչ վերբալ փորձառություն: Դա կարելի է իրականացնել թե՛ շրջանով՝ մեկը մյուսին փոխանցելով, թե՛ ուղիղ գծով մեջք մեջքի կանգնած՝ շրջվելով, առանց խոսքի ներկայացնելով...

Կարելի է ընտրել նկարներով տեխնիկաներ՝ ինքնաբուխ դրսևորումներով խմբի անդամների ակտիվությունն ու ներգրավածությունը մասնագիտությունների ընկալման հետ զուգորդելով: Նմանատիպ աշխատանքները կարելի է ուղեկցել փոքր ենթախմբերով, յուրաքանչյուրից մեկական անդամի ներկայացմամբ, որից հետո արդյունավետ է իրականացնել քննարկում ենթախմբերի միջև:

Հնարավորություն է ստեղծվում **տարբեր տեսանկյուններից ծանոթանալ ապագա մասնագիտություններին**, քննարկել դրանց առավելություններն ու թերի կողմերը, շահեկանությունն ու սպասվող դժվարությունները, ունենալ կանխատեսումներ, **նույնականանալ մասնագիտությունը կրողի հետ**՝ զարգացնելով մասնագիտական ԵՍ-ի նախադրյալները...

Գրականություն

1. Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում: / Կազմող-ներ՝ Ս. Ջ. Արզումանյան, Ս. Շ. Մկրտչյան, Վ. Ժ. Սարգսյան, Եր., «Զանգակ-97», 2002, էջ 204-206, 381-385:

2. Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքն-որոշման հոգեբանական զննապրում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրա-դյան Ե. Բ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 67-68:

3. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական զննա-պրում: Թեստեր և վարժանքներ /Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 153-159:

4. Սրեփանյան Ռ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Հոգեդիագնոստիկա, Ուսումնական ձեռնարկ, ԵՊՀ, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 140-145:

5. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профо-риентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасеьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 58-66.

6. Давыдюк Л. В., Истратова О. Н., Мотивы выбора про-фессии старшеклассниками, Раздел III. Прикладные вопросы пси-хологии и педагогики, Известия ТРТУ, № 2, 2005, с. 94-102.

7. Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. Составители Гришин В. В., Лушин П. В., М.: ИКА, Москва, 1990, с. 58-63.

ԹԵՄԱ 10. ՀՈՒՅԶԵՐԻ ԵՎ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՀՈՒԶԱԿԱՆ ԻՆՏԵԼԵԿՏ

Վարժանքներն ու տեխնիկաները օգնում են **ճանաչել սեփական հույզերը**, ունենալ զգացողությունն ընդունելու փորձառություն, ուշադիր լինել այն բանին, թե որ մասնագիտությունն ինչ հույզերի և զգացմունքների հետ կարող է առնչվել...

Տարբերակել հույզերը, հասկանալ հուզական վիճակները, ուշադիր լինել ապրումներին, **ճանաչել հույզի դրսևորման ուժգնությունը**, օրինակ՝ վախ-խուճապ, սարսափ, կամ՝ տհաճ-զզվելինողկալի...

Ցուցաբերել հանդուրժողականություն՝ **տոլերանտություն դիմացինի հուզական վիճակի հանդեպ**, կարողանալ դրսևորել **սոցիալական հուզական կապեր**, ունենալ հույզի ինքնաներկայացման կարողություն, կարողանալ կառավարել հույզերը, պատկերացում կազմել հուզական հասուն անձի մասին, ստեղծել նախադրյալներ հուզական ինտելեկտի խթանման համար...

Հույզերի և զգացմունքների ներկայացում գունային երանգներով, ունենալ **մասնագիտության և հույզի ասոցիատիվ փորձառություն**.

Կարմիր-ուրախություն,

Դեղին-տխրություն,

Կանաչ-հանգստություն,

Մոխրագույն-բարկություն,

Կապույտ-հպարտություն,

Ծագանակագույն-վախ,

Սև-անհանգստություն:

Հուզական դրսևորումների և ինտելեկտուալ կարողությունների բալանսավորումը տարբեր մասնագիտական գործընթացներում, **նորը յուրացնելու հաճույքը**՝ որպես ուսումնական գործընթացի շարժիչ ուժ՝ ապագա մասնագիտական պատրաստման

գործընթացներում դրական պատկերացումների ձևավորման համար...

Արտակարգ, անհետաձգելի և ճգնաժամային իրավիճակների հետ պայմանավորված մասնագիտություններում **ինքնատիրապետման և հուզական հասունության** համար անհրաժեշտ ռեսուրսները, լարվածության, տագնապի, վախերի հաղթահարման անհրաժեշտությունն ու **սթրեսադիմացկունության** կարևորումը...

Գրականություն

1. Չինվորի հոգեկան հատկությունների գնահատման և զարգացման մեթոդներ (Գործնական հոգեբանություն), Ավանեսյան Հ. Մ., Հարությունյան Ն. Ա., Հովհաննիսյան Ս. Վ., Ստեփանյան Լ. Ս., Սարիյան Է. Վ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 80-87, 94-114:

2. Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում, Կազմողներ՝ Ս. Ջ. Արզումանյան, Ս. Շ. Մկրտչյան, Վ. Ժ. Սարգսյան, Եր., «Զանգակ-97», 2002, էջ 204-206, 36-78:

3. Դեյթոյի սթրեսի թեստ.տեղայնացման ընթացակարգ, Ավանեսյան Հ. Մ., Սարիյան Է. Վ., Գալստյան Ա. Ս. և ուրիշներ, Եր., Հեղինակային հրատ., 2010, 26 էջ:

4. Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ.,Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 26-44:

5. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ / Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 152-159, 167-187:

6. Հուզակամային ոլորտի հոգեբանության պրակտիկում: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ / Կազմողներ՝ Ն. Ա. Հարությունյան, Է. Վ. Սարիյան, Լ. Ս. Ստեփանյան, Եր., Հեղ. հրատ., 2014, էջ 23-63:

7. Սիմոնյան Լ., Ազրեսիվ վարքի հոգեբանություն: Մագիստրատուրայի դասընթացի մեթոդական ուղեցույց / ԵՊՀ, Եր., Հեղ. հրատ., 2013, էջ 61-71:

8. Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, 12 с.

9. Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. Составители Гришин В. В., Лушин П. В., М.: ИКА, Москва, 1990, с. 51-57.

10. Андреева И.Н., Азбука эмоционального интеллекта.-СПб., БХВ-Петербург, 2012, с. 230-250.

ԹԵՄԱ 11. ՄԱՄՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄ, ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՎ ԻՆՔՆԻՐԱՑՈՒՄ

Գիտակցել ապագա մասնագիտության հետ կապված **ցանկությունները ու հետաքրքրությունները**, փորձել համադրել դրանք ապագա մասնագիտության **կարողունակությունների**, **հնարավորությունների, ռեսուրսների** հետ, գտնել անձի ապահովության նախապայմանները ապագա մասնագիտական գործունեության պատկերացումներում, հասկանալ, գիտակցել ապագա մասնագիտության կարևորությունն ու **պահանջարկը հասարակությունում**, ձևավորել **ադեկվատ ինքնագնահատում** և կարողանալ նույնականացվել մասնագիտական ԵՍ-ի հետ:

Կարողանալ ինքնադրսևորվել, մասնագիտական հետաքրքրություններում ճանաչել **անձնային իմաստը**, առանձնակի «չոշափել» **պատահականության գործոնը**, նորմատիվային և ոչ նորմատիվային իրողությունների, պատկերացնել **մասնագիտական աճի հեռանկարը**:

Լինել ինքնորոշված, պլանավորել մասնագիտական կայացման ուղին, ընդունել արդյունավետ որոշումներ, կանխատեսել դժվարությունները նպատակներին հասնելու գործընթացում, ունենալ ինքնիրացման ձգտում, ադեկվատ հավակնություններ...

Գրականություն

1. Անձի ինքնիրացման հիմնախնդիրները, Պապոյան Վ. Ռ., Գրին Է. Ա, Գալստյան Ա. Ս. և ուրիշներ: Ուսումնաօժանդակ ձեռնարկ, Եր., ԵՊՀ հրատ, 2011, 102 էջ:

2. Հուզակամային ոլորտի հոգեբանության պրակտիկում: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ / Կազմողներ՝ Ն. Ա. Հարությունյան, Է. Վ. Սարհյան, Լ. Ս. Ստեփանյան, Եր., Հեղ. հրատ., 2014, էջ 64-79:

3. *Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր.,ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 69-75:*

4. *Ավանեսյան Հ. Մ., Պրոյեկտիվ մեթոդների գիտակիրառական առանձնահատկությունների համակարգումը, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 169-230:*

5. *Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ / Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 105-138, 172-187:*

6. *Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, էջ 72-172:*

7. *Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում / Կազմողներ՝ Արզումանյան Ս. Ձ., Մկրտչյան Ս. Շ., Սարգսյան Վ. Ժ., Եր., «Զանգակ-97», 2002, էջ 94-204:*

8. *Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология, Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, с. 59-64.*

9. *Потемкина О., Тесты для подростков, М., Аст-пресс книга, 2005.*

10. *Чернявская А. П., Психологические предпосылки развития профессиональной зрелости старшеклассников, Ярославский педагогический вестник № 3, 2017, 166-167 с.*

11. *Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасеьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 337-365.*

12. *Райгородский Д. Я., Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учебное пособие, Самара, «БАХРАХ-М», 2000, с. 563-581.*

ԹԵՄԱ 12. ՄԱՄՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԱՆԿԱՆԽԱԿԱԼ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄ, ԿԱՐԾՐԱՏԻՊԵՐԻ ԳԻՏԱԿՑՈՒՄ, ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԱՇԽԱՏԱՇՈՒԿԱՅՈՒՄ

Ձևավորել **պատկերացումներ ապագա մասնագիտության մասին**, դուրս բերել մասնագիտության հանդեպ ունեցած դիրքորոշումները, փորձել գտնել այլընտրանքային մոտեցումներ, նպաստել մասնագիտության կարծրատիպային ընկալման վերաձևավորմանը, սահմանափակման գիտակցմանը:

Հատուկ ուշադրության արժանացնել հասարակության մեջ ինտեգրված կրթության կամ աշխատանքի առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կարողությունների, հնարավորությունների գնահատումը, հասկանալ, որ նրանք ևս կարող են և պետք է ունենան պատկանելիության և պիտանելության պահանջմունք՝ նախապես բավարարելով ապահովության պահանջմունքը:

Կարևորել **կրթության կամ աշխատանքի առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց հնարավորքյունների և կարողունակությունների իրացում**ը աշխատաշուկայում: Քննարկել և ճանաչել **գործատու-դիմորդ պահանջների բաղադրիչները**, գործունեության համար անհրաժեշտ պայմանները, կանխատեսել դժվարությունները, մոտենալ ապագա մասնագետի հոգեբանական դիմանկարի հստակեցմանը՝ համադրելով այն գործատուների կողմից ներկայացվող ստանդարտ պահանջների հետ:

Գիտակցել **ապագա մասնագիտական գործունեության հետ կապված ներքին և արտաքին գործոնների** դերը. անձնային գծեր, առանձնահատկություններ, նախասիրություններ, հետաքրքրություններ, ներանձնային և միջանձնային փոխհարաբերություննե-

րի, գործունեության ընթացքում ձևավորվող սոցիալական հուզական կապեր, հավակնություններ, մրցակցություն և այլ...

Գրականություն

1. *Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, էջ 214-270:*

2. *Ավանեսյան Հ. Մ., Պրոյեկտիվ մեթոդների գիտակիրառական առանձնահատկությունների համակարգումը, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 169-230:*

3. *Պետրոսյան Լ., Գալստյան Ա., Մասնագետի անձի սոցիալ-հոգեբանական հասունության գնահատման հարցարան, Եր., Հեղ. հրատ., 2021, էջ 30-44:*

4. *Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, էջ 66-75:*

5. *Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ/ Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, էջ 160-171:*

6. *Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում / Կազմողներ՝ Ս. Ջ. Արզումանյան, Ս. Ճ. Մկրտչյան, Վ. Ժ. Սարգսյան, Եր., «Զանգակ-97», 2002, էջ 360-362:*

7. *Հարուկ կրթություն: Գիտամեթոդական տեղեկատու /Բժշկահոգեբանա-մանկավարժական կենտրոն, Խմբ. Վ. Կարինյան, Ռ. Ազարյան և ուրիշներ, Եր., «Պոլիգրաֆբիզնես», 2011, Մաս 5, 88 էջ:*

8. *Потемкина О., Тесты для подростков, М., Аст-пресс книга, 2005.*

9. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г. Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасеьевой. – СПб., Речь, 2008, с. 325-365.

10.Давыдюк Л. В., Истратова О. Н., Мотивы выбора профессии старшеклассниками Раздел III. Прикладные вопросы психологии и педагогики, Известия ТРТУ, № 2, 2005, с. 94-102.

11.Прыгин Г. С., Психология самостоятельности: Монография, Ижевск, Набережные Челны: Изд-во Института управления, 2009, 408 с.

Վերապատրաստումն իրականացնում են.

ԵՊՀ փիլիսոփայության և հոգեբանության ֆակուլտետի «Հոգեբանության գիտահետազոտական կենտրոնում» ընդգրկված աշխատանքային թիմը, որի կազմում են նաև նախկին «Անձի և մասնագիտական գործունեության հոգեբանության գ/հ լաբորատորիայի» գիտաշխատողները՝ Վ. Ռ. Պապոյանը, Ա. Ս. Գալստյանը և Դ. Յու. Սարգսյանը:

Վերջին տասնամյակում Վ. Պապոյանի ղեկավարմամբ իրականացվել են ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից թեմատիկ ֆինանսավորվող նախագծեր՝ մասնագիտական ինքնորոշման, կողմնորոշման, ընտրության, մասնագետների պատրաստման և ինքնիրացման թեմաներով: Առանձնակի տեղ են գրավել հոգեբանական գնահատմանն ուղղված աշխատանքները, որոնց իրագործման արդյունքում այսօր առկա է ինչպես հեղինակային, այնպես էլ տեղայնացված մասնագիտական ինքնորոշման և մասնագետների պատրաստման հոգեախտորոշիչ գործիքակազմ:

Վերապատրաստումն իրականացնող մասնագետներից յուրաքանչյուրն ունի դասավանդման, թրեյնինգների վարման, խմբավարության և մանկավարժահոգեբանական պրակտիկայի ղեկավարման փորձառություն:

Մասնագիտական ինքնորոշման, ընտրության և ինքնիրացման հիմնախնդիրների հետ կապված՝ արդեն իսկ իրականացվել են վերապատրաստումներ Երևանի և ՀՀ տարբեր մարզերի կրթական և հոգեբանական կազմակերպությունների հոգեբանների, մանկավարժների, սոցմանկավարժների և տարբեր բուհերի պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի հետ:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կողմից թեմատիկ ֆինանսավորման շրջանակներում մեր թիմն իրականացնում է այլ նախագիծ՝ կապված մասնագիտական կարողունակությունների հիմնախնդրի հետ, նախկինում ու-

նեցած մեր փորձառության կիրառումը տեսնում ենք ԵՊՀ-ին կից ավագ դպրոցների մանկավարժների, հոգեբանների, սոցիալական մանկավարժների և սոցիալական աշխատողների շարունակական վերապատրաստումների իրականացմամբ:

ԵՊՀ «Ընդունելության և դիմորդների հետ տարվող աշխատանքների կենտրոնի» հետ համագործակցությամբ իրականացվող վերոնշյալ վերապատրաստումները այսօր ընդգրկում են հանրակրթության առավել լայն շրջանակներ: Նաև անցկացվում են հանդիպումներ ավագ դպրոցի սովորողների հետ՝ մասնագիտական ինքնորոշման, կողմնորոշման և ուղղորդման թեմաներով:

Կիրառական արդյունք

Վերապատրաստման արդյունքում ակնկալում ենք.

- հանրակրթությունում ընդգրկված մանկավարժների, հոգեբանների, սոցիալական մանկավարժների և սոցիալական աշխատողների գործնական մասնագիտական կարողությունների ապահովում՝ մասնագիտական ինքնորոշման և ընտրության բնագավառներում,
- զարգացման և ինքնիրացման համար անհրաժեշտ ընդհանրական կարողությունների ձեռքբերում,
- մանկավարժների անձնային և հուզական աճի ապահովում, մասնագիտական հոգնածության, այրման կանխարգելում, ինքնազարգացման հնարավորությունների ընդլայնում:

Որպես **վերջնարդյունք**՝ ակնկալում ենք.

- մանկավարժահոգեբանական գնահատման նոր հմտությունների ձեռքբերում,
- մանկավարժների անձնային հասունության ապահովում,

- մանկավարժահոգեբանական գնահատման գործիքակազմի տիրապետում,
- մասնագիտական ինքնորոշման, ընտրության և կայացման համար անհրաժեշտ գիտելիքների նորովի կիրառություն՝ պահպանելով ինչպես մանկավարժական, այնպես էլ բարոյահոգեբանական նորմերը,
- սովորողների մասնագիտական ինքնորոշման փուլում մասնագիտությունների տեղեկացվածության խթանում, ինքնուրույնության ձեռքբերում, սովորողի անձի ոչ միայն բնականոն, այլև արդյունավետ զարգացում,
- սովորողների հետ հետադարձ կապի ապահովման քննարկումների միջոցով սովորողի ինքնաճանաչման, սեփական անձի հնարավորությունների ու կարողությունների գիտակցման և ադեկվատ ինքնագնահատման հնարավորությունների ընդլայնում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Անձի ինքնիրացման հիմնախնդիրները / Պապոյան Վ. Ռ., Գրին Է. Ա., Գալստյան Ա. Ս. և ուրիշներ: Ուսումնաօժանդակ ձեռնարկ/, Եր., ԵՊՀ հր., 2011, 102 էջ:

2. Ավանեսյան Հ.Մ., Պրոյեկտիվ մեթոդների գիտակիրառական առանձնահատկությունների համակարգումը, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 256 էջ:

3. Դեյքոյի սքրեսի թեստ.տեղայնացման ընթացակարգ / Ավանեսյան Հ. Մ., Ասրիյան Է. Վ., Գալստյան Ա. Ս. և ուրիշներ, Եր., Հեղինակային հրատ., 2010, 26 էջ:

4. Զինվորի հոգեկան հատկությունների գնահատման և զարգացման մեթոդներ (Գործնական հոգեբանություն)/ Ավանեսյան Հ. Մ., Հարությունյան Ն. Ա., Հովհաննիսյան Ս. Վ., Ստեփանյան Լ. Ս., Ասրիյան Է. Վ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 186 էջ:

5. Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում / Կազմողներ՝ Ս. Ջ. Արզումանյան, Ս. Ծ. Մկրտչյան, Վ. Ժ. Սարգսյան, Եր., «Զանգակ-97», 2002, 392 էջ:

6. Հատուկ կրթություն: Գիտամեթոդական տեղեկատու / Բշժկահոգեբանա-մանկավարժական կենտրոն, Խմբ. Վ. Կատինյան, Ռ. Ազարյան և ուրիշներ, Եր., «Պոլիգրաֆբիզնես», 2011, Մաս 5, 88 էջ:

7. Հոգեդիագնոստիկա: Ուսումնական ձեռնարկ/ Ստեփանյան Ռ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., ԵՊՀ, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, 210 էջ:

8. Հուզակամային ոլորտի հոգեբանության պրակտիկում: Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ / Կազմողներ՝ Հարությունյան Ն. Ա., Ասրիյան Է. Վ., Ստեփանյան Լ. Ս., Եր., Հեղ. հրատ., 2014, 172 էջ:

9. Մասնագիտական ինքնորոշման և կայացման հոգեբանական ուղղորդումը կրթական համակարգում / հեղ. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Մուրադյան Ե. Բ., Սարգսյան Դ. Յու., Նյութերի ժողովածու, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2015, 76 էջ:

10. Մասնագիտական կողմնորոշման հիմունքներ (գործնական հոգեբանություն): Ուսումնական ձեռնարկ / Ս. Վ. Հովհաննիսյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2014, 332 էջ:

11. Մասնագետի պատրաստման հոգեբանական գնահատում: Թեստեր և վարժանքներ/ Կազմողներ՝ Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա.

Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Կարապետյան Մ. Ա., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2020, 198 էջ:

12. Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Սովորողի առարկայական նախասիրության և մոտիվացվածության կապը մասնագիտական ինքնորոշման գործընթացում, Արդի հոգեբանություն գիտական հանդես, Եր., 2019, 2(4), էջ 389-395:

13. Սովորողի ինքնուրույնության և մասնագիտական ինքնորոշման հոգեբանական գնահատում (Մեթոդական ուղեցույց) / Պապոյան Վ. Ռ., Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու., Մուրադյան Ե. Բ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 78 էջ:

14. Պետրոսյան Լ., Գալստյան Ա., Մասնագետի անձի սոցիալ-հոգեբանական հասունության գնահատման հարցարան, Եր., Հեղ. հրատ., 2021,48 էջ:

15. Ստեփանյան Լ., Ագրեսիվ վարքի հոգեբանություն: Մագիստրատուրայի դասընթացի մեթոդական ուղեցույց, ԵՊՀ, Եր., Հեղ. հրատ., 2013, 79 էջ:

16. Андреева И.Н. Азбука эмоционального интеллекта, https://fileskachat.com/file/68940_b39a35876fbad839e5f4922d240f44cf.html

17. Афанасев Н. В., Малухина Н. В., Пашина М. Г., Профориентационный тренинг для старшеклассников «Твой выбор» / Под ред. Н. В. Афанасеьевой. – СПб., Речь, 2008. 366 с., Афанасев Н. В. и др. Профориентационный тренинг старшеклассников «Твой выбор». https://cyberleninka.ru/article/n/sistema-proforientatsii-problemy-tendentsii-opyt-realizatsii-i-perspektivy-razvitiya

18. Буров К. С., Профессиональное самоопределение как научное понятие, Науки об оброзовании, 2017, 57-67 с.

19. Григорева Н. В., Профессиональное самоопределение молодежи, Чебоксары, 2002, 573 с.

20. Давыдюк Л. В., Истратова О. Н., Мотивы выбора профессии старшеклассниками, Раздел III. Прикладные вопросы психологии и педагогики, Известия ТРТУ, № 2, 2005, с. 94-102.

21. Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О., Профориентология: Учеб. пособие для высшей школы, М., 2006, 12 с.

22. Климов Е. А., Психология профессионального самоопределения, М., Академия, 2007, 302 с.

23. Корчуганова И. П. Профориентационные возможности проектной деятельности в дополнительном образовании: формирование компетенций будущего / И. П. Корчуганова, Методист, 2021.

24. Куприянчук Е. В., Теоретико-методологические основы исследования профессиональной идентичности, Саратовский государственный университет имени Н. Г. Чернышевского, 2014.

25. Махаева О. А., Григорьева Е. Е., Я выберая профессию: Комплексная программа активного профессионального самоопределения экольников, М., УЦ «Перспектива», 2002, 52 с.

26. Методика выявления готовности старшеклассников к выбору профиля обучения / Под ред. Чистяковой, Томбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2003.

27. Методика экспресс-ориентации «Ориентир», СПб., ГП «ИМАТОН», 2001.

28. Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. Составители Гришин В. В., Лушин П. В., М.: ИКА, Москва, 1990, 64 с.

29. Митина Л. М., Психологическое сопровождение выбора профессий, М., «Флинта» 2003, 184 с.

30. Потемкина О., Тесты для подростков, М., Аст-пресс книга, 2005.

31. Практикум по психологии личности, СПб, Издательство «Питер», 2000, 560 с.

32. Прощицкая Е. Н., Выбирайте профессию, М., «Просфещение», 1991, 144 с.

33. Прыгин Г. С., Психология самостоятельности: Монография, Ижевск, Набережные Челны: Изд-во Института управления, 2009, 408 с.

34. Райгородский Д. Я., Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учебное пособие, Самара, «БАХРАХ-М», 2000, 672 с.

35. Савкина М. В., Нескучная профориентация, или Поиск современных форм организации профориентационной работы в учреждении дополнительного образования / М. В. Савкина /Доп. образование и воспитание, 2020.

36. Столяренко Л. Д., Основы психологии. Ростов н/Д, Издательство «Феникс», 1997 г., 736 с.

37. Чернявская А. П., Психологические предпосылки развития профессиональной зрелости старшеклассников, Ярославский педагогический вестник № 3, 2017, 166-167с.

38. Шнейдер Л. Б., Профессиональная идентичность: Монография, М., МОСУ, 2001, 272с.

39. Шнейдер Л. Б., Реконструкция профессиональной идентичности: структурный и динамический аспекты, Развитие личности № 2, 2000, 44-68 с.

40. Энциклопедия психологических тестов, М., ТЕРРА, 1999.

41. Amanda Benjamin, Kendra Haines, Transitions to adulthood: What do we know, what do we need to know? Annual conference of CASAE, 2015, p. 29-33

42. Barnett S.W., Ellen F.C., Long-term effects of a system of high-quality universal preschool education in the United States, UK: Edward Elgar Publishing, 2017, 23 p.

43. Davles B., Yauman C.D., van Dam N., Competitive advantage with a human dimenision: From lifelong learning to lifelong employability, McKinsey Quarterly, 2019, 1-7 p.

44. Gibson D. M., Dollarhide C. T., Moss J. M., Professional identity development: A grounded theory of transformational tasks of new counselors, by the American counseling association, September 2010.

45. Harding K., Parsons J., Improving teachers education programs, Austrian Jurnal of Teacher Education, 2011, 51-61 p.

46. Prudencio F.E., Hernandez V.S., Constructing an interdisciplinary mentoring Framework for ELT teacher education and teacher development, International jurnal of educational investigations №4, 2015, 47-65 p.

47. Woodman D., Wyn J., Youth and generation: Retinking change and inequality in the lives of young people, SAGE publications Ltd, 2015, 175 p.

48. Self-relince skills and core competencies of institutionalized youth, Ministry of Health and Welfare 2010,11,12. Reconstructed based on the Statistics of institutional care facilities. Sook-Young Byun(Research Fellow, KRIVET) www.krivet.re.kr,Publishing date 2012, 12.15,15 p.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան 3
Ընդլայնված թեմատիկ բովանդակություն
Տեսական ակնարկ 7
ԹԵՄԱ 1. Սովորողի անձի մասնագիտական պատրաստվածության նախադրյալները.. 7
ԹԵՄԱ 2. Սովորողի կարողությունների և նախասիրությունների դերը մասնագիտական ինքնորոշման գործընթացում 9
ԹԵՄԱ 3. Սովորողի անձի ինքնագնահատականը և ապագա մասնագիտական Ես-ի ձևավորումը.. 11
ԹԵՄԱ 4. Ինքնուրույնությունը և նախաձեռնողությունը որպես ապագա մասնագիտության արդյունավետ ինքնորոշման նախապայման.. 13
Հոգեբանամանկավարժական գնահատման գործիքակազմ....... 15
ԹԵՄԱ 5. Մասնագիտական ինքնորոշման և ընտրության մանկավարժահոգեբանական գնահատում.................................. 15
ԹԵՄԱ 6. Ինքնուրույնության և նախաձեռնողության հարցարաններ 17
ԹԵՄԱ 7. Մոտիվացիոն ոլորտի բաղադրիչների մանկավարժահոգեբանական գնահատում.................................. 19
ԹԵՄԱ 8. Մասնագիտական ուղղվածության և հետաքրքրությունների հոգեբանական գնահատում 21
Գործնական մաս
Վարժություններ, առաջադրանքներ և տեխնիկաներ 24
ԹԵՄԱ 9. Շփման և հաղորդակցման հմտությունների ձևավորման վարժանքներ 24
ԹԵՄԱ 10. Հույզերի և զգացմունքների կառավարում, հուզական ինտելեկտ 26
ԹԵՄԱ 11. Մասնագիտական նպատակների պլանավորում, արդյունավետ որոշումների կայացում և ինքնիրացում 29

ԹԵՄԱ 12. Մասնագիտությունների վերաբերյալ անկանխակալ դիրքորոշումների վերաձևավորում, կարծրատիպերի գիտակցում, առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց հնարավորությունների գնահատում աշխատաշուկայում............31
Օգտագործված գրականության ցանկ..37

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Ավանեսյան Հ. Մ., Պապոյան Վ. Ռ.,
Գալստյան Ա. Ս., Սարգսյան Դ. Յու.

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՐՈՇՈՒՄ ԵՎ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վերապատրաստման դասընթացի ուղեցույց

Հրատ. պատ. խմբագիր՝ Լ. Հովհաննիսյան
Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի
Հրատ. սրբագրումը՝ Ա. Գույումջյանի

Ստորագրված է տպագրության՝ 23.03.2023:
Չափսը՝ 60x84 $^{1}/_{16}$: Տպ. մամուլը՝ 2.75:
Տպաքանակը՝ 100:

ԵՊՀ հրատարակչություն
ք. Երևան, 0025, Ալեք Մանուկյան 1
www.publishing.ysu.am